Barns rättigheter
- tusen möjligheter

En föreläsning om barnkonventionen

Junibacken, 2020

Johanna Wester

Föreläser om barnrätt för bl. a Svenska FN-förbundet

Arbetar med omvärldsbevakning för Mind

Tidigare kursledare på Amnestyakademin, barnrättsinformatör för UNICEF samt ansvarig för rättighetsfrågor hos regeringsinitiativet Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Gett ut ungdomsromanen *Nattsagor för sömnlösa* (Natur & Kultur) och *Saker jag hade velat veta när jag var 15* (Norstedts).

Idag ska vi prata om…

- Barnkonventionen som idé
- Inflytande, information och delaktighet
- Bestämmelser och lag
- Era arbetsdagar
- Användbara verktyg

Heta stolen

Stå upp om påståendet stämmer!

Heta stolen

Jag vet vad barnkonventionen är

Heta stolen

Barnkonventionen gäller alla under 20 år

Heta stolen

Vietnam har antagit barnkonventionen

Heta stolen

USA har antagit barnkonventionen

Heta stolen

Barnkonventionen i sin helhet är lag i Sverige

Heta stolen

Barnkonventionen i sin helhet är lag i något land

Heta stolen

FACIT

Vad betyder det att något är en mänsklig rättighet?

En rättighet är enligt FN något man behöver för ett liv som har grundläggande värde och värdighet. Varje rättighet hör därför tydligt ihop med ett mänskligt **behov**.

Vad är ett barn?

- Barnkonventionen: de delar av de mänskliga rättigheterna som är särskilt viktiga för minderåriga
- Framtagen av FN år 1989
- Världens mest antagna konvention
- Lista över alla barns alla rättigheter, 54 artiklar

Tre tilläggsprotokoll

1. Barn i väpnad konflikt
2. Handel med barn
3. Klagomekanism

Länderna ska samarbeta för barns rättigheter.

Varje land är skyldigt att hjälpa barnen efter sin förmåga.

Varje land är skyldigt att hjälpa barn i andra länder, om de kan.

Den signerande statens regering är huvudansvarig.

I Genéve: 18 barnexperter
Vart femte år: rapporter från regeringen till FN om hur barn har det
Beröm – och hård kritik

Barnkonventionens fyra grundprinciper

1. Alla barn har rätt att **säga sin mening och få den respekterad**.
2. Barnets bästa ska beaktas vid **alla beslut som rör barnet**.
3. Alla barn har rätt till liv och **utveckling**.
4. Alla barn har samma rättigheter. Ingen får **diskrimineras**.

Alla barn har rätt till bland annat…

- Jämställdhet
- Skydd mot våld
- Ha sitt namn
- Leka och vila
- Uttrycka sin mening
- Känna till sina rättigheter
- Kunna äta sig mätta
- Lära sig nya saker

Unga ska få göra sin röst hörd i frågor som rör dem.

Stora som små barn, stora som små frågor.

Rätten till delaktighet

- Rätt att komma till tals – inte skyldig
- Barnet avgör om frågan är viktig
- Barn har rätt att få den information som de behöver för att kunna bilda sig en uppfattning.

Att börja lära sig demokrati

Att få begriplig information
Att få sprida information
Att representeras i media och böcker
Att ens perspektiv och idéer hörs

Barnperspektiv

Att vuxna, så långt som möjligt, sätter sig in i barnets situation för att bättre kunna ta tillvara barnets intresse och verka för barnets bästa.

Barn*rätts*perspektiv

Att ta hänsyn till de mänskliga rättigheter som barn har och att säkerställa barnets rättigheter i åtgärder eller vid beslut som rör det.

Medinflytandestegen visar oss skillnader på faktiskt inflytande.

Medinflytandestegen

Nio nivåer av barns och ungdomars medinflytande

Då barnet ingår i en grupp som ska besluta eller är en av flera som får ge synpunkter på någon åtgärd (annan beslutar, t.ex nämnd) ska texten "tagit beslut" i steg 6 & 8 läsas som "gett synpunkter" och i steg 9 ska texten "själv fått bestämma" läsas som "gett synpunkter utan inblandning av vuxna".

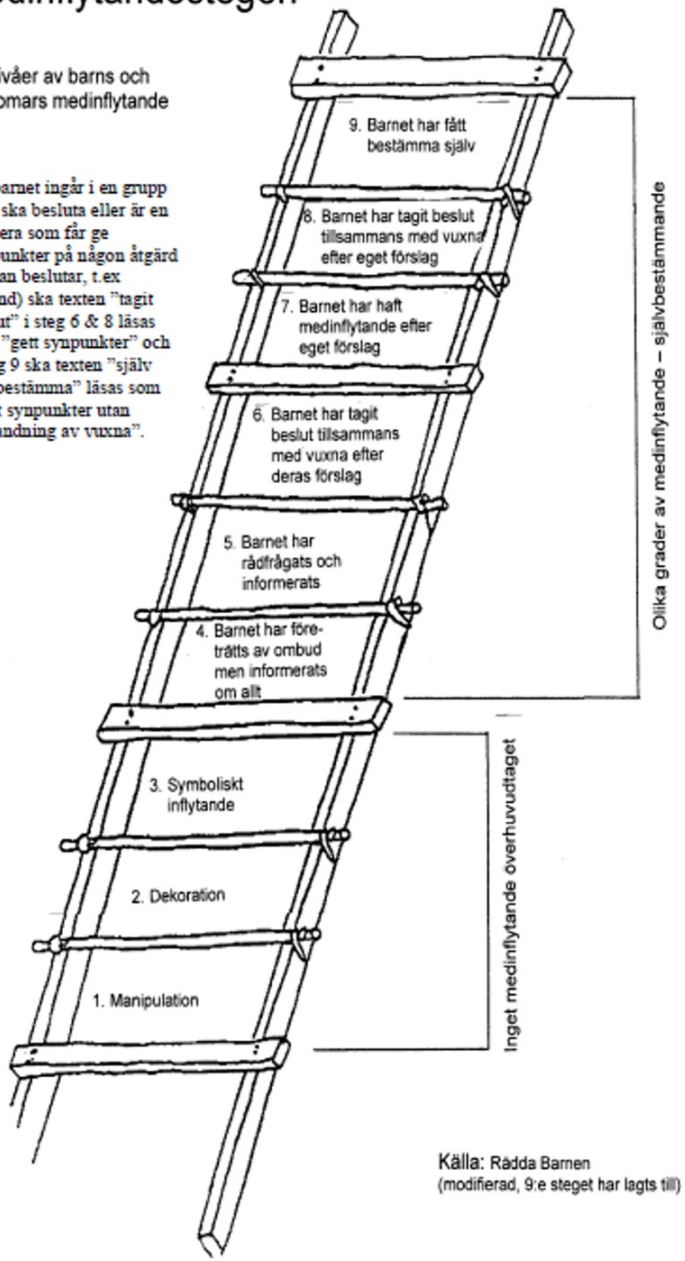

Källa: Rädda Barnen
(modifierad, 9:e steget har lagts till)

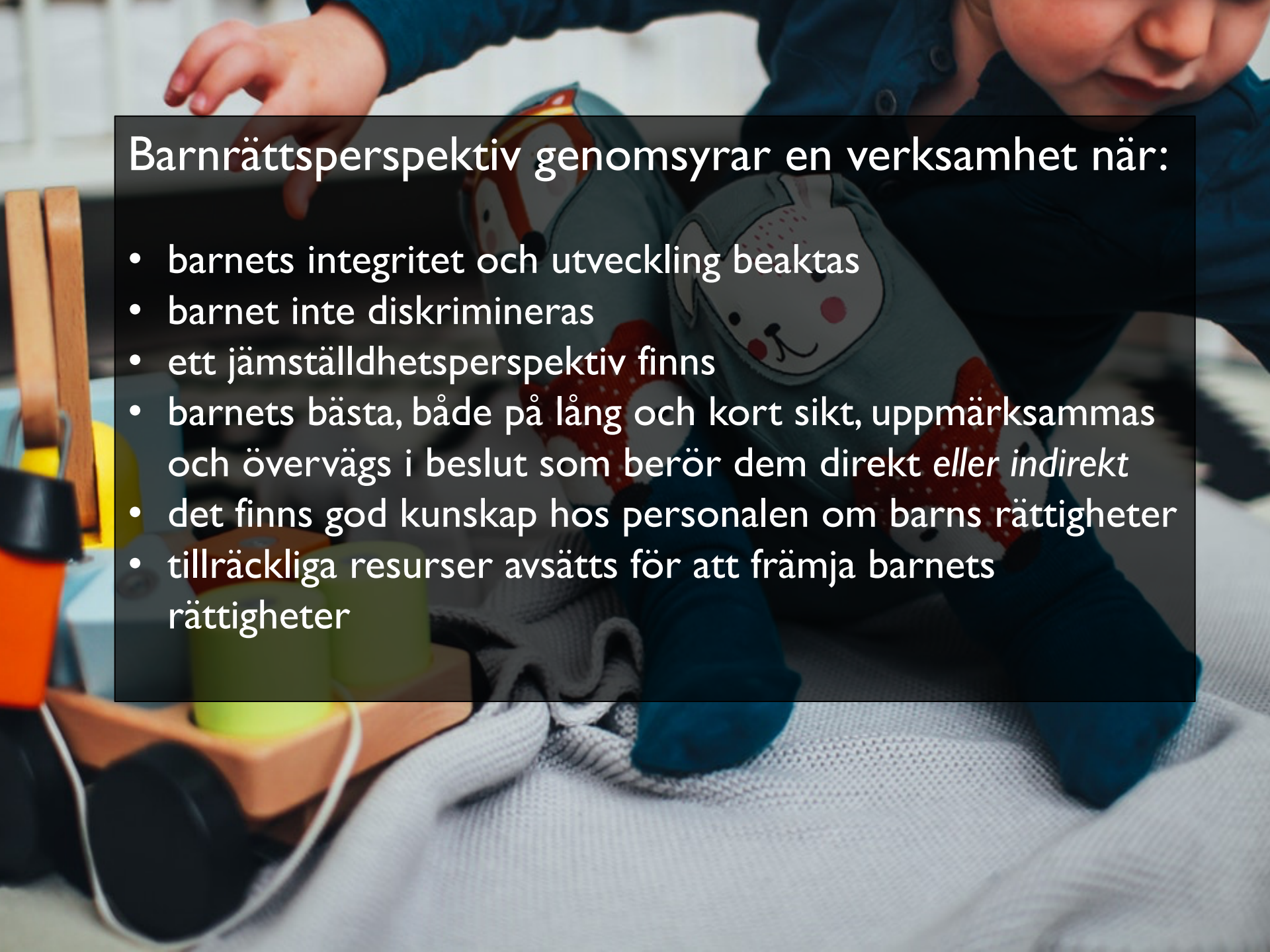

Barnrättsperspektiv genomsyrar en verksamhet när:

- barnets integritet och utveckling beaktas
- barnet inte diskrimineras
- ett jämställdhetsperspektiv finns
- barnets bästa, både på lång och kort sikt, uppmärksammas och övervägs i beslut som berör dem direkt *eller indirekt*
- det finns god kunskap hos personalen om barns rättigheter
- tillräckliga resurser avsätts för att främja barnets rättigheter

Diskussion

När du tänker på de barn din verksamhet har kontakt med, inom vilka områden är det då särskilt viktigt att hålla ett öga på deras rättigheter?

Det vill säga – var ser du risker för att barns rättigheter inte till fullo tillgodoses?

En barnkonsekvensanalys, också kallad barncheck, barnchecklista eller BKA, är ett verktyg för att en verksamhet ska kunna leva upp till barnkonventionen.

Hur kommer det här beslutet påverka mig?

Barnets bästa: utgångspunkt för all verksamhet!

Den som fattar ett beslut som rör barn behöver kunna visa att barnets bästa har beaktats och på vilka grunder beslutet har fattats.

Arbetsplatsen kan använda schabloner som
finns hos Barnombudsmannen, eller göra en mall själva.

Låt barnets bästa väga tungt!

Barn Checklista

Ärendenummer:_____ **Ärendets namn:**_____
Att bifoga handlingar för beslut

Under ärendehanteringen och i beslutsprocessen ställs följande frågor och redovisas i beslutet:

1. **På vilket sätt, direkt eller indirekt, berörs barn och unga av denna fråga?**
   Innebär förslaget att:
   ☐ vi har satt barns och ungas bästa i främsta rummet
   ☐ vi tagit hänsyn till deras sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter
   ☐ vi tagit hänsyn till deras hälsa och utveckling, behov och säkerhet
   ☐ vi tagit hänsyn till de funktionshindrade barnens och ungas behov
   ☐ Barn och unga berörs inte alls av ärendet, vare sig direkt eller indirekt.

   På vilket sätt berörs/berörs inte barn och unga:_____

   _____

   _____

2. **Kan barns och ungas egna åsikter tas tillvara i denna fråga?**
   ☐ Ja ☐ Nej

   Om Ja, enligt vilken nivå på medinflytandestegen på sidan 3 i detta dokument.
   Om Nej, motivera varför barns och ungas åsikt ej tagits tillvara i frågan.

   Nivå nr: ☐

   Hur motiveras denna nivå:_____

   _____

   _____

   Om barn och ungdomar tillfrågats – bör en återkoppling/uppföljning till dessa göras.

Dokumentation
Varje nämnd redovisar åtgärder och goda exempel hur barnchecklistan har genomförts i olika ärenden under året i årsredovisningen samt redovisar antal beslut som föranletts av barnchecklistan samt hur stor andel av besluten tagna under året detta utgör.

_____ _____
Underskrift av handläggare Namnförtydligande

Barnkonventionen till lag!

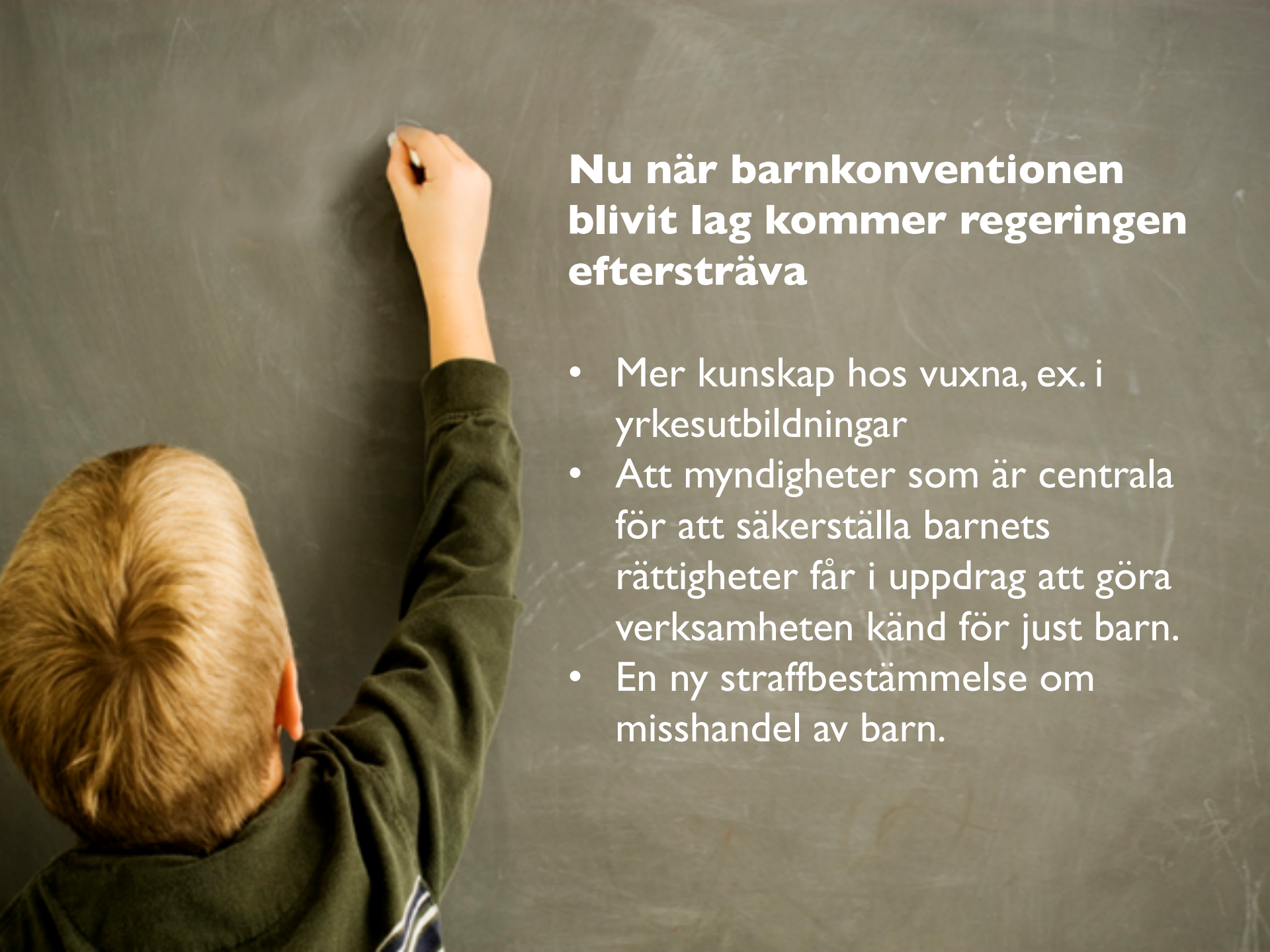

Nu när barnkonventionen blivit lag kommer regeringen eftersträva

- Mer kunskap hos vuxna, ex. i yrkesutbildningar
- Att myndigheter som är centrala för att säkerställa barnets rättigheter får i uppdrag att göra verksamheten känd för just barn.
- En ny straffbestämmelse om misshandel av barn.

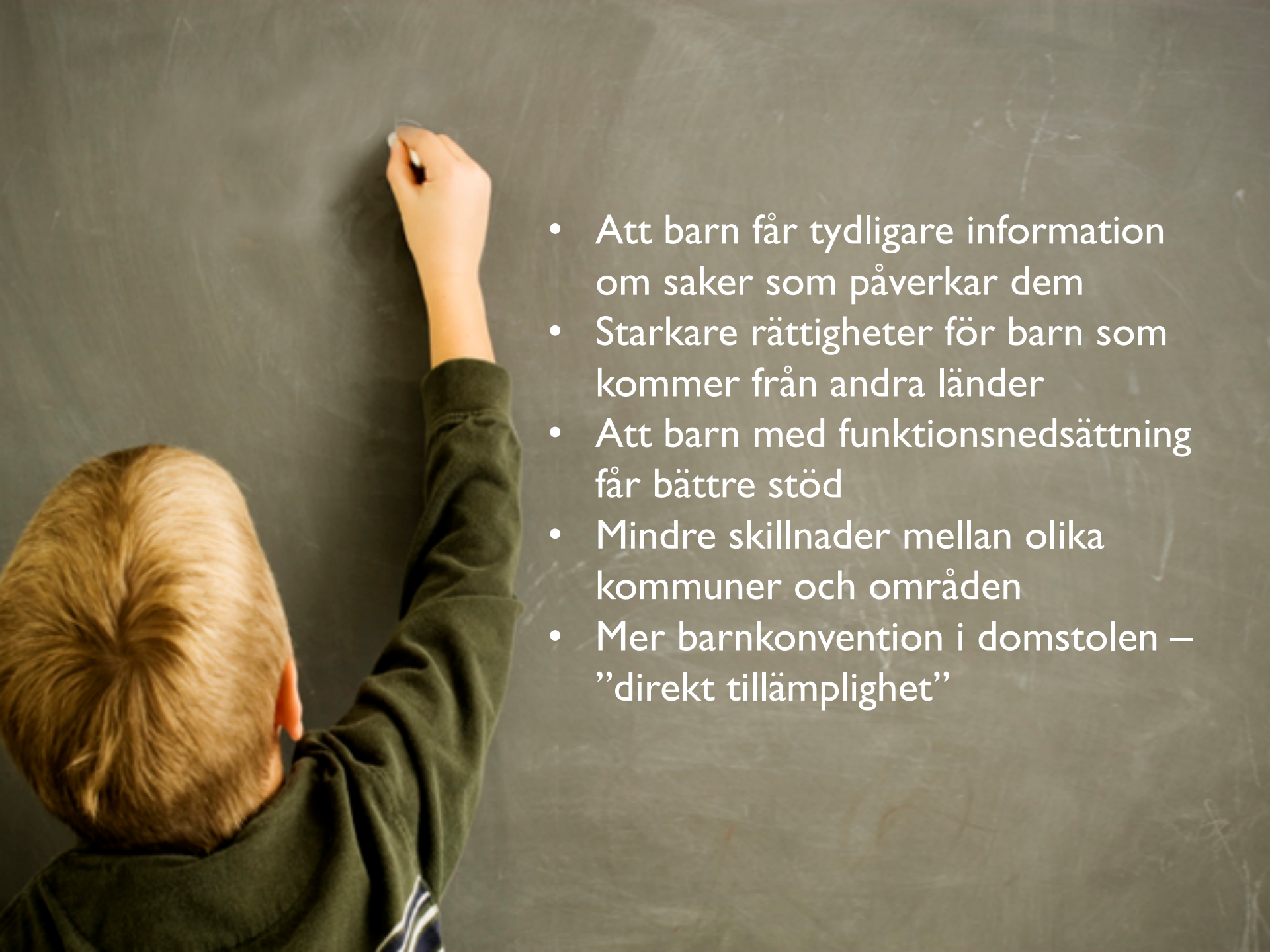

- Att barn får tydligare information om saker som påverkar dem
- Starkare rättigheter för barn som kommer från andra länder
- Att barn med funktionsnedsättning får bättre stöd
- Mindre skillnader mellan olika kommuner och områden
- Mer barnkonvention i domstolen – ”direkt tillämplighet”

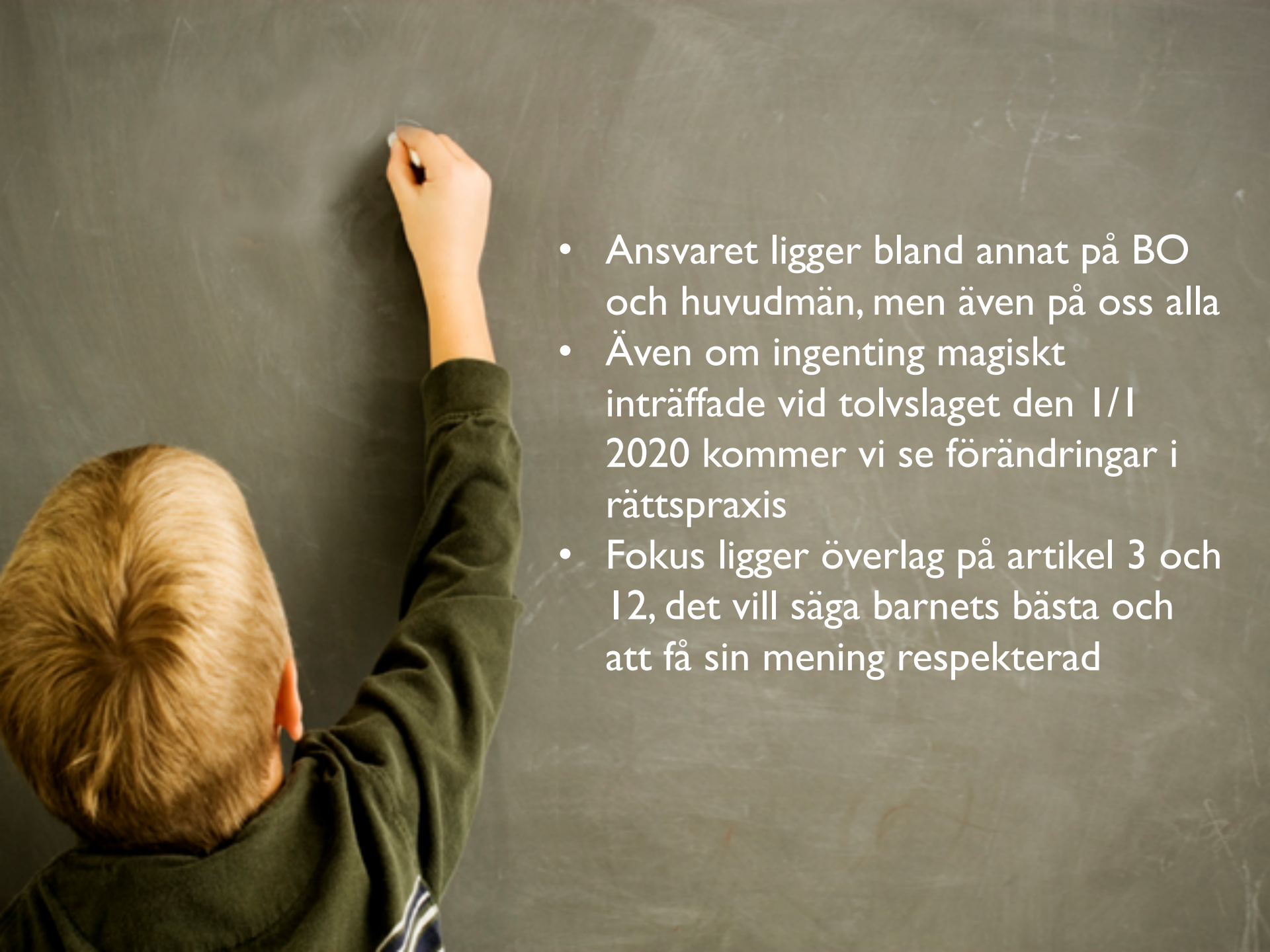

- Ansvaret ligger bland annat på BO och huvudmän, men även på oss alla
- Även om ingenting magiskt inträffade vid tolvslaget den 1/1 2020 kommer vi se förändringar i rättspraxis
- Fokus ligger överlag på artikel 3 och 12, det vill säga barnets bästa och att få sin mening respekterad

Sverige blev andra land i världen som gjorde barnkonventionen till bindande lag. Hurra!

Vad händer just nu?

Fokus ligger särskilt på artikel 3 och 12, det vill säga barnets bästa och att få sin mening respekterad.

Behov: barnrättsbyråer och en minister med barnfrågor som enda område.

BRIS kan lotsa ett barn rent praktiskt. Rädda barnen har också bra material.

Elisabeth Dahlin är Barnombudsman och Åsa Lindhagen är jämställdhetsminister.

Karin Åhman på Uppsala universitet har på regeringens uppdrag skrivit en vägledning för praktiker: *Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter*

Vad av det här är barns rättigheter?

- Att leka
- Att vara uppe till efter midnatt
- Att ha vilostund
- Att leka med plastbilar
- Att ibland äta frukt
- Att ibland äta godis

Reviderad läroplan för förskolan

Den nya reviderade läroplanen för förskolan (Lpfö18) trädde i kraft den 1 juli 2019.

Nya regler för förskolechefer och rektorer

Alla förskolechefer och rektorer som en huvudman anställer måste ha pedagogisk insikt som de ska ha skaffat sig genom både utbildning och erfarenhet. (Bestämmelser om förskolechef och rektor finns i skollagen.)

Läsa, skriva, räkna - en garanti för tidiga stödinsatser

I skollagen infördes nya bestämmelser som innebär att elever som behöver stöd ska garanteras det tidigt och utifrån sina behov. (Bl. a blir kartläggnings-materialen ”Hitta språket” och ”Hitta matematiken” obligatoriska i förskoleklass.) Ansvaret ligger hos huvudmannen.

Uppföljning från förskoleklassen och lågstadiet

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet ska göras en uppföljning av det stöd en elev fått som extra anpassning i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs ska få ta del av resultatet av uppföljningen.

Förändringar i läroplanerna för att främja trygghet och studiero

I läroplanerna för förskoleklassen blir rektorns ansvar för trygghet och studiero tydligare.

Förändringar i läroplanerna om förskollärare som undervisar

Det som står om lärare i läroplanerna för grundskolan, sameskolan och specialskolan ska också gälla förskollärare som undervisar inom de verksamheter som läroplanerna gäller för.

Relationen mellan barnkonventionen och andra lagar

- Barnkonventionen har preliminärt samma status som andra lagar i Sverige.
- Det har inte skrivits in någon ”företrädesrätt” i lagen; vid en konflikt väger inte barnkonventionen tyngre.
- Vid en konflikt är det de normala juridiska tolkningsprinciperna om företräde som gäller. (I första hand handlar det om vilken tyngd en lag har – grundlagen och EU-rätten väger ex. tyngre än vanlig lag.)

- Att barnkonventionen blev lag gjorde inte per automatik nya saker olagliga.
- Det pågår en kartläggning om hur svensk lag och praxis stämmer överens med barnkonventionen, Barnkonventionsutredningen. Den ska vara klar i nov 2020.
- Regeringen håller också på att ta fram en vägledning för hur barnkonventionen kan användas i en svensk kontext.

- Om det uppstår en konflikt med en annan lag ska tillämparen så långt som möjligt tolka den lagen i enlighet med konventionen.
- Om det inte går ska nyare lag gå före äldre lag och mer specialiserad lag gå före mer allmänt hållen lag.
- Barnrättighetsutredningen lyfte fram att mänskliga rättigheter på grund av sin speciella karaktär ska ges särskild vikt vid lagkonflikter.

Kostnadsfri webbutbildning om barnkonventionen

Barnombudsmannen har tagit fram en webbutbildning som ger praktiska kunskaper om barnkonventionen.

För att göra rättigheterna i barnkonventionen lättare att ta till sig är de indelade i sju teman.

Varje del tar ca 10 minuter att göra och kan göras vid olika tillfällen eller i utvalda delar beroende på vad du jobbar med. (Börja gärna med introduktionen!)

För att få ut så mycket som möjligt av utbildningen rekommenderar BO samtal i grupp kring de reflektionsfrågor som presenteras.

Barnkonventionen på 15 minuter!

Grundprinciperna

Ansvar för genomförande

Barnets demokratiska rättigheter

Barnets rätt till utveckling

Barnets rätt till familj

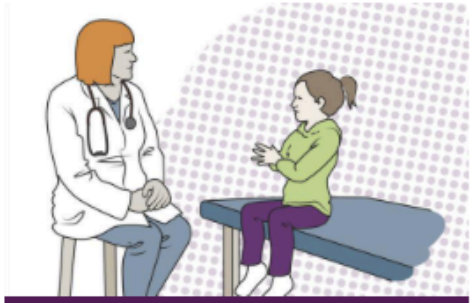

Barnets rätt till skydd

Barnets rätt till stöd

Gör utbildningen direkt från Barnombudsmannens webb!

Hos Barnombudsmannen finns webbplatsen…

Mina Rättigheter

Här hittar pedagoger handledningar om barnkonventionen!

Läs mer på minarattigheter.se/pedagog.

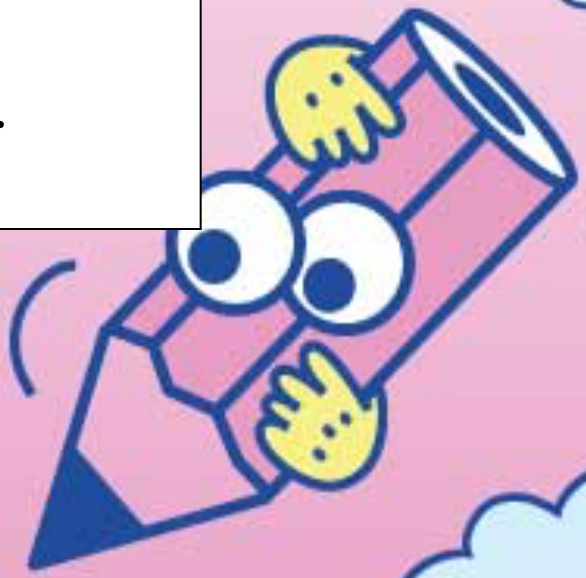

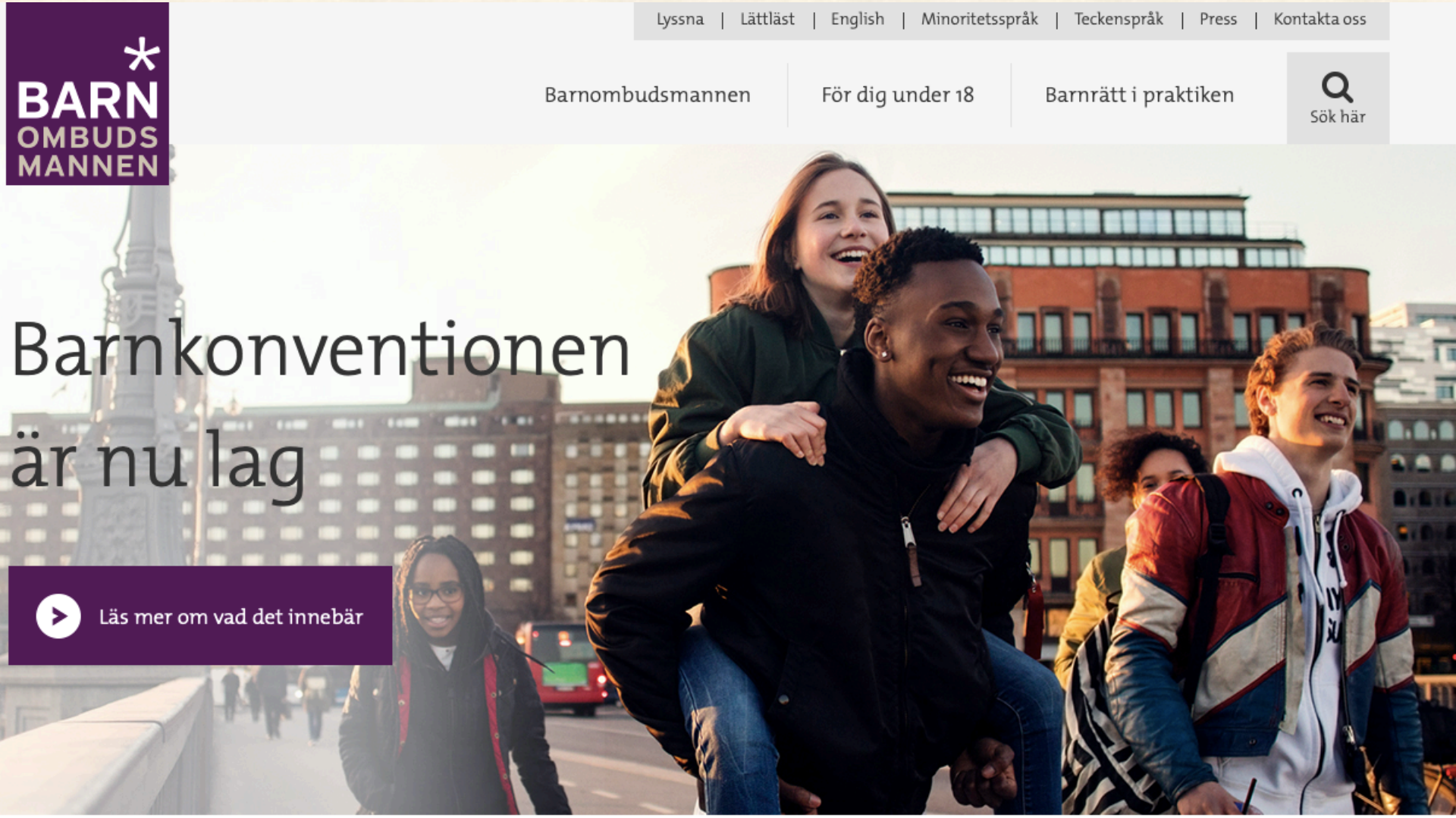

Överlag finns det gott om konkreta barnrättstips på Barnombudsmannens hemsida.

Diskussion

Vilka möjligheter finns i din verksamhet när det kommer till att jobba mer med barnets rättigheter?

Barnkonventionen som lag är en fråga om att som vuxna förändra vår syn på barn som *rättighetsbärare* från att vara skyddsobjekt.

Hur en verksamhet kan arbeta praktiskt

- Välj ut ex. fem viktigaste rättigheter att arbeta med, baserat på behov ni ser.
- Skapa tillgång till pedagogiskt och målgruppsanpassat – gärna roligt! – material om barnkonventionen för de unga.
- Ta fram en vägledningsbroschyr för vuxna (så som personal och föräldrar) i mötet med barn baserat på barns egna tankar och erfarenheter.
- Ta fram en organisationskarta för personalen, som visar funktioner eller personer att ta stöd av i barnrättsarbetet.
- Inventera behov och resurser (så som tid, kunskap, finansiering, rutiner eller system)

Att vuxna och barn kan och förstår ungas rättigheter är viktigt…

…för att unga genom kunskapen om sina rättigheter även ska förstå och ta hand om varandras rättigheter

…för att rättigheterna ska spridas

…för att unga ska kunna utveckla en stark självkänsla, stolthet och förmåga att lösa konflikter

Frågor eller
tankar?

Vad tar du med dig från idag?

Varmt tack för er tid!

johanna.wester@barnsrattigheter.com

johanna.c.wester

omrättigheter.se
barnsrattigheter.com